

א. כ. נ. / ע  
 מ. ח. ת. נ. י.  
 א. כ. = 3  
 22/1/62

ירושלים, י"א בשבט תשכ"ב  
 16 בינואר 1962

אל ד"ר ת. רינות, המנהל הכללי

מזח מ. ארדון

הנדון: "מוזיאון לנוער" - מצע

1. במצ"ב הנני מחברד להמציא לך ראשי-פרקים אשר סוכמו בשתי ישיבות בהשתתפותם של:

- גברת ב. אונא, מורה-מדריכה במחוז חיפה
- א. גורדון, בית הנכות הלאומי "בצלאל"
- ר. בלכטובסקי, מורה-מדריכה במחוז המרכז
- ל. קציר, מורה-מדריכה במחוז הצפון
- מר א. בייליס, מנהל המדרשה למורים לציור, חל-אביב
- פ. הסה, מורה-מדריך במחוז חל-אביב

2. תקווים הכלליים אשר הוו יסוד לדיונים הם:

א. קיים צורך חיוני ביותר להקים בישראל מוסד כדוגמת "Junior Museum" בארצות שונות שכמה מהם מפורטים להלן:-

- (1) ליד המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק: הדגשה עיקרית של פעילות קראטיבית בחוגי ילדים מחוץ למסגרת הלימודים ויצירה "משחקי-לימוד אסתטיים" לחוגים רחבים יותר.
- (2) ליד מוזיאון הפטרופוליטן בניו-יורק: סדור הערוכות דידקטיות על בעיות אסתטיות שלהן מוזמנות כיתוח שלמות המקבלות הדרכה. מספר הילדים בדרך זו גדול בהרבה מאשר ב-(1) לעיל, אך השתתפותם פסיבית.
- (3) ליד המוזיאון לאמנות של בוסטון: הדרכות בהערוכות, הרצאות וטרטים, תכניות מלויזיה על הרביות או מוצגים בודדים, כן חוגים אחרי הלימודים שבהם הילדים מסתכלים על מוצגים במוזיאון ואחר כך מופעלים ביחס אליהם.
- (4) "מוזיאון לילדים" של בוסטון: כל ילד הבא בין אם בשעות הלימודים או לאחריהן, משתתף באופן אקטיבי במלוי שאלונים, חידונים ומשחקים הקשורים למוצגים.
- (5) ליד המוזיאון "ז'פרי" בלונדון: סיורים מונחים ב-"חדרי-קופות", מלוי שאלונים בכתב ובציור.

3. הרחבה האופק והנחת יסודות לפעילות אמנותית יוצרת בקרב הנוער אשר תחרום:-

- 1) ליצירת אזהרה בעל השכלה, אשר תרבות צורך תיוני לו.
- 2) לחיזוק ולהתמחשה יתר של הגורם האמנותי בשטחי החינוך ההומניסטי.
- 3) לעידוד כוחות היצירה בילד.
- 4) לטיפוח החוש האסתטי.
- 5) לאיזון החינוך לאור הנטייה ההולכת וגוברת ללימוד חד-צדדי טכנולוגי.

4. הקמה סמוזיאון לנוער" נראה לנו כהשובה ביהוד בגלל תמיכות בהכשרה ובהשכלה אמנותית בבתי-הספר, הנובעת בין היתר מתוסר מסורת, מסתור בכות-אדם ובחומרים פתאימים בשטח זה.

סוזיאון מסוג המוצע יהווה, ללא ספק, מכשיר נאווה בכדי להתגבר על לקויים אלה.

ב ב ר כ ה

N א י ק

מ. ארדון

# "מוסיאון לנוער"

ה מ ב נ ה

(1)

יחידת תצוגות אחידה, בעלת מדורי משנה לשם באור היצירה  
האמנותית באספקטים אחדים (תוצג יצירה אחת, במקור, מתוך אוסף "מוסיאון-האם"  
למשך זמן מה ותטופל במדורים אלה):

## א. מדור האמנות הפלסטית

- לתצוגה של:-
1. היצירה המרכזית עצמה (במקור) ויצירות אחרות של אותו אמן (רפרודוקציות);
  2. יצירות אמנים קרובים מבחינת סגנון (רפרודוקציות)
  3. הרקע בשטחי אודיכלות החוץ והפנים
  4. אמנות שימושית (מלאכת מחשבת) מקבילה
  5. גורמים מקבילים באמנות בת-זמננו (במידה והיצירה המרכזית היא מתקופה אחת)
  6. פרטים הקשורים בתהליך הטכני בו בוצעה היצירה
  7. השוואה בין רפרודוקציות שונות לבין היצירה במקור
  8. מוצרי "קישוט" הקשורים בתקופה ובמקום
  9. עבודות תלמידים הקשורות בתוצג המרכז.

## ב. מדור ההיסטוריה והגיאוגרפיה

- לתצוגה של:-
1. הרקע בשטחי ההיסטוריה של מקום הנוצר היצירה
  2. המפות הגיאוגרפיות הקשורות במקום
  3. הגורמים ההיסטוריים באותה תקופה בארצנו

## ג. מדור האתנולוגיה

- לתצוגה של:-
1. הגורמים כביביליזציה הקשורים בזמן ומקום הנוצר היצירה
  2. הגורמים הקשורים בעם ישראל באותו זמן ומקום

## ד. מדור הארכיאולוגיה

לתצוגה של מטצאים ארכיאולוגיים הקשורים בזמן ובמקום

## ה. מדור ליתר האמנויות

- לתצוגה של:-
1. גורמים מקבילים במוסיקה
  2. גורמים מקבילים בספרות
  3. גורמים מקבילים בדרמה
  4. גורמים מקבילים במחול

יחידת עיסוק אחידה, בעלת מדורי משנה לשם הפעלת בני הנוער

(2

בשטחים קריאטיביים ולימודיים שונים:

1. מדור ציור כמקום פעילות קבועה לחוגים מחוץ לשעות הביקור במוסיאון; כמקום להפעלת בני הנוער בעת ובקשר עם ביקרם במוסיאון;
2. מדור הפסול: כנ"ל
3. מדור למלאכת מחשבת: כנ"ל
4. מדור לעבודה עיונית: כמקום להפעלת בני הנוער בעת ביקורם במוסיאון בעבודה בכיתה

ספריית אמנות

3.

פ ע י ל ו ת

פעילות המוסיאון תחלק ל:-

- א. פעילות קבועה (לפי תכנון שנתי אשר יפורסם מראש):-
  1. סדרות של הרצאות בימים ובשעות קבועים מראש;
  2. הדרכות בביקורים במוסיאון בימים לבשעות קבועים מראש;
  3. סדרות של הצגות סרטי אמנות בימים ובשעות קבועים מראש;
  4. חוגי עיסוק קריאטיבי בימים ובשעות קבועים מראש;
  5. השאלת תערוכות של רפרודוקציות וכדומה;
  6. הוצאות ירחון בו תופיע תחזית האירועים וכן התפרטמנה בו ההרצאות שניתנו קודם לכן;
  7. עיבוד והפצה של חומר דידקטי (רפרודוקציות ושקט), בהתאמה לתכנית הלימודים, לרכישה על-ידי תלמידים ובתי-הספר (תוך ניצול התבאים הנוחים המיוחדים במוסיאונים זו מים בחו"ל).

פ ע י ל ו ת י ז מ ה

1. הדרכות והרצאות לפי הזמנת בתי-הספר
2. הדרכות בתערוכות זמניות שונות בסוויאונים ובגלריות

א כ ס ו ן (לכל מקום):-

בשלב הראשון:-

1. אולם תצוגה, מחולק לתאים בהתאם למדורים המפאריטים לעיל;
2. חדר עבודה מעשית, מחולק פינות עבודה (כמפורט לעיל)
3. בגודל שיוכל לקלוט - ליד שולחנות עבודה וקנים - כיתה שלמה; אולם להרצאות ולהצגת סרטים
4. חדר לספרייה ולאכסון התערוכות להשאלה;
5. מחסן לשמירת המוצגים;
6. מחסן לשמירת כלים וחומרי עבודה

בשלב מאוחר יותר:-

בנין נפרד, מתוכנן מראש לצרכים המפורטים לעיל, עם חדרי תצובה קבועים במקום האולם המחולק לתאים, עם חדרי עבודה לשם פעילות סוגברת.

ת ק צ י כ

תקציב קבוע ומתאם מראש לכיס \* כל ההוצאות הקשורות באכסון, משכורות, ציוד, כלי עבודה וחומרים ולרכישת מוצגים (רפרודוקציות) וכן לפיתוח יתר

קשר למסדות חינוך ולימוד

1. בתי-ספר יסודיים \*תקבלו כייחידות תמורת תשלום אחיד ותלמידיהם יהנו מכביסה חופשית;
2. בתי-ספר תיכוניים יחוייבו בביקורים כחלק בלתי-נפרד מתכנית הלימודים.
3. מדרשות (כלליות ומקצועיות), דיבן כדין בתי-ספר תיכוניים תוך הגברה במידת השתתפותן הפעילה.

פעולות חינוכיות של מוסיאון ארכיאולוגי  
(מתוך תזכירו של מר ל"י רחטני, ינואר 1962)

א. מה נעשה עד עתה

מאז 1953 הודרכו במוסיאון העתיקות (של אנך העתיקות) כיתות בתי-ספר, מן העיר ומן החוץ, במידה ובקשו זאת מראש. ברוב המקרים נקבע נושא מסויים ועיקר הביקור התרכז באותו נושא. יתר הזמן, אם עמד עוד לרשות הכיתה, נוצל לטיבוב חופשי בכל חדרי המוסיאון. הנושאים שהמוסיאון הגיש למבקריו הותאמו לתכנית לימודיהם בהיסטוריה ובתנ"ך. לכיתות מחוץ לירושלים, שבקשו זאת, ניתנו הצעות לביקור כולל בירושלים, אשר כללו - כמבוא או כסכום - ביקור בתצוגה מיוחדת על נושא ירושלים. לבתי-ספר למלאכה - אודט למשל, ולמסינרים לסורים, או מסינרי הקיבוצים ניתנו הדרכות מותאמות במיוחד לצרכיהם.

על פי דוגמאות מקבילות טמוסיאונים בחו"ל ניתנו לכיתות בתי-הספר אשרות לציר. בתוך כותלי המוסיאון. נוכחנו לדעת כי השימוש הממשי היה קטן. התברר כי רוב המבקרים הצעירים אינם יודעים כלל לצייר. לעומת זאת הוכח, כי השיטה הדיאלקטית טובה וטבעית לילדינו. הונחגה השיטה לפיה הכיתה הטכרית מסתובבת תחילה כ-5 דקות בחדר, בו מרכז החומר של נושא ההדרכה. לאחר מכן יושבים התלמידים על שרפרפים בעיבול בתוך אותו חדר ממש ובצורת שאלות ותשובות המודרכות על ידי המדריך, הולך הנושא ומתפתח.

ב. מהנעשה בחו"ל בשטח זה

להלן מספר דוגמאות מהנעשה בשטח ובאנגליה (בעקבות ביקור בחתו 1957):-  
שרותים מצומצמים לילדים ולבתי ספר, בתוך כותלי המוסיאון מצריכים לפחות עוד קבוע אחד, אשר יוכל לקבל על עצמו כחלק מהתקידו, גם יחסי הציבור של המוסיאון. היקר עבודתו מצטרכה על ידי גודל הציבור שהוא משרתם. כך התברר, כי במסוסיאון לאמנות של לוצרן, עיר בת כ-63,000 תושבים, מספיק האוצר להדריך בעצמו את הכיתות הגבוהות של בתי הספר המקומיים ולפעמים גם בתי ספר כפריים. יש בתי ספר אשר מבקרים בקביעות לשעה אחת בשבוע וכוללים בכך גם סיורים במבנים העתיקים של עירם ומחוזם. דרכי ההדרכה: סיור חופשי של רבע שעה, ואחר-כך  $\frac{3}{4}$  שעה של שיחה חופשית וויכוח לפני המוצג.

בעיר גדולה כמו במוסיאון לאומי מרכזי ה"לאנדסטוסיאום" אשר בציריך יש עובדת קבועה לעניני חינוך.

במוסיאון ויקטוריה ואלברט בלונדון עובדת מיוחדת לעניני חינוך. עיקר עבודתה לרכז תשומת לב התלמידים המבקרים עם כיתתם על חפצים מסויים הקשורים בנושא מסויים - תקופה בתולדות אנגליה וכדומה.

ועדת החינוך של בריטטון ארצנה על ידי המוסיאון לאמנות בידי מדריך לאמנות מיוחד הרצאות קבועות. המוסיאון מעמיד חדר לימוד לרשות מורי אמנות, החפצים לגהל חוג לימודים מיוחד לילדי בית ספרם. ילדים המעונינים בעבודה עצמית יכולים לעשות כן בין כותלי המוסיאון, הן באולמות התצוגה, הן בחדרי העבודה. הערכות גודרות של תמונות, א צילומי פיסול והעתקי פיסול הוכנו להשאלה לבתי-הספר כל אלה מלווים הסברים ברורים.

במוסדיו לתולדות הסבע, שהוא פלג של המוסדיו הבריטי בלונדון, מועסק מדריכה מקצועית מיוחדת האחראית למרכז לילדים השוכן בחדר מיוחד בתוך המוסדיו. במרכז זה מתבצע מועדון של 25 חברים בני 10 - 14 שנה, המתחייבים להיות נוכחים בעבודה מעשית במועדון לפחות 4 שבתות שלמות תוך שליש הלימודים וכן לפחות יומיים תוך שבועיים בעת החופש. בוגרי מועדון זה ממשיכים בעבודות שדה בזמן החופש הגדול בהדרכת המוסדיו. במספר מקרים הוכוונו בוגרי מועדון זה ללמוד אוניברסיטאי ולמחקר מדעי בשדה התעשיית.

כיתות בתי-הספר מקבלות הדרכה קצרה של כ-15 דקות ואחר כך מונים בעצמם למוצגים הנבוצעים לנושא בו הם דנים, ומצויינים בנייר ובעפרונות למשך 45 דקות. לבסוף חוזרים למרכז לצורך סיכום, וכדי להחזיק ביד מוצגים מתאימים למשך כ-15 דקות.

ג. מה נובל לעשות בשטח זה (מכוון למוסדיו הלאומי העומד לקום)

שרותי החינוך במוסדיו ברובם לארכיאולוגיה חייבים לכלול הדרכות לכיתות בתי-ספר מקומיים או מבקרים על פי הודעה אצל מוקדמת של שבוע, לקבוצה שאינה עולה על 50 תלמיד (בכך נעבוד את המקסימום הנהוג בעולם ב-20 תלמיד, אך יש להתחשב במציאות גודל כיתה בארצנו). ההדרכות תהיינה על נושא מיוחד בלבד ובדרך כלל על פי התייעצות מוקדמת עם המורה. הדרכה רגילה תערוך כ-45 דקות. לכיתות גבוהות יותר אפשר יהיה לתת שתי הדרכות של 45 דקות, עם הפסקה של 20 דקות ביניהן. רצוי כי הדרכה תהיה שלווה חלקה בפנס קסם או תחיל (או תסתיים) בראית סרט קולנועי. כן רצוי לאפשר לתלמידים לממש הפגים בסידה והחפץ אינו רגיש או שביר במיוחד. כל אלה דברים היכולים להיעשות רק באולם מיוחד, המיועד לצורך זה, והיכול להכיל קהל של כ-50 תלמיד. רצוי שליד אולם זה יהיה גם חדר עבודה "מועדון" שיכיל עד 25 תלמידים, אשר ירצו לבלות זמנם הפנוי בעבודות עצמאיות הקשורות בצורה זאת או אחרת בארכיאולוגיה.

המוסדיו יכניס למחזור כ-15 תערוכות גודרות, הכוללות - כל אחת - ארבע תצוגה, מסגרות תצלומים, חומר כתוב וכן סרטון לפנס קסם.

עולות אלו יצריכו לפחות עובד מדעי אחד ובמרוצת הזמן 2 עובדים נוספים.